

Posudek oponenta diplomové práce

Autor, název, místo, rok, rozsah práce, vedoucí práce:

Kateřina Pavlišová, Z(a)tracený čas školních let? Historie gymnázia v Litomyšli v období Protektorátu Čechy a Morava, diplomová práce, KDDD PedF UK, 2022, ved. Mgr. M. Fapšo Ph.D. 115s. + přílohy

Hodnotící kritéria

	splňuje	splňuje z větší části	splňuje z menší části	nesplňuje
Problematika a cíl práce jsou zformulovány a odpovídají zadání a názvu práce.	X			
Metody využitě autorem jsou adekvátní vzhledem k cíli práce a tématu.		X		
Autor se opírá o relevantní prameny a literaturu .		X		
Struktura práce je vyvážená a logická.	X			
Zpracování vykazuje rysy originality a vlastního přínosu .	X			
Práce je prosta gramatických a stylistických chyb .	X			
Práce je psána kultivovaným odborným jazykem za použití správné terminologie .	X			
Autor správně cituje .	X			
Autor nic podstatného neopomenul (obsah, úvod, závěr, seznam pramenů použité literatury, anotace v češtině a cizím jazyce, rozsah odpovídá zadání).	X			

Celkové hodnocení (slovně)

Kateřina Pavlišová zvolila ke zpracování své diplomové práce téma z regionálních dějin školství, konkrétně pak dějiny gymnázia v Litomyšli, v klíčovém období let protektorátu. Nejedná se o téma zcela nové, v tom bych s autorkou úplně nesouhlasil, ale zpracování problematik z dějin školství na půdě pedagogické fakulty vždy jednoznačně patří.

V práci se prolínají chronologické a tematické roviny výkladu, Pavlišová propojuje obecně historické kontexty s regionálními sondami. Osobně považuji strukturu práce za vhodně zvolenou a také díky ní se defendence podařilo předložit přehledný text. Dobře zpracovány jsou především kapitoly tři a čtyři. Poslední z kapitol – „osudová jména“ – pak z celku trochu vystupují, uvažoval bych o jejich zařazení do podkapitoly k „učitelům a žákům“. Ale to jsou spíše doporučení, která na pozitivním hodnocení logické struktury práce nic neubírají.

Pavlišová se při svém studiu opírá o literaturu k regionálním dějinám, dějinám školství a dějinám protektorátu. Archivní rešerši provedla ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli. V tomto pohledu mohla být o něco pečlivější, v textu nenacházím odkaz na diplomové práce obhájené na různých českých univerzitách od Ilony Juzové, „Vývoj středního školství v Litomyšli v první polovině 20. století“ (2015) či Radky Jetmarové „Učitelé a studenti litomyšlského gymnázia v letech okupace (1939-1945)“ (2010). Ta poslední pojednává ostatně o totožném tématu. Několik přínosných, po hříchu nevydaných akademických prací bylo zpracováno i k odboji na předmětném území v době války. Dalšími zdroji poznání by mohla být periodika jak místní, dobová (Stráž českého východu ad.), tak historicko-vlastivědná (Vlastivědný sborník, Pomezí Čech a Moravy, Sborník prací východočeských archivů, Od Trstenické stezky ad.). Je dobře, že Pavlišová zmiňuje možnost prohloubení archivního výzkumu směrem k fondu Kuratoria: „Přenechává ho však jiným badatelům“ (s. 106). Pokud by chtěla v práci pokračovat, bude to zajisté nutné, nicméně i tak mohla alespoň formou sondy věnovat pozornost archivním materiálům z centrálních institucí jako Ministerstvo školství či Zemská školní rada. Právě takto by se jí lépe podařilo porovnávat obecnou rovinu nařízení a jejich implementaci, případně dílčí témata, která z logiky věci nebudou zachycena ve fondech školní instituce. Osobní zkušenost s těmito fondy mám velmi dobrou a bohužel se často v regionálně zaměřených pracích neberou v potaz.

Křížení, komparace, porovnávání pramenných informací jsou pro historickou analýzu jednoznačně klíčové. Pavlišová to jistě ví. Proto ne zcela souhlasím s jejím tvrzením, „že pokud by nějaký takový přece jen existoval (dobový komentář k výstavě Německá velikost, pozn. JH), s dost velkou pravděpodobností by byl psán v duchu nové doby a obraz, který by poskytoval, by tak byl značně zkreslen.“ (s. 30). Přesně na takovém místě by mohly přijít ke slovu prameny jiné provenience, fondy protektorátních úřadů, policejní spisy atd. Konečně jsem si vědom, že je to již velmi problematické, ale nebylo by přeci jen možné využít postupy oral history?

Na práci vyzdvihuji její jazykovou úroveň. Je téměř prosta chyb a stylistických prohřešků. Pavlišová jen místy někdy sklouzává od odborného textu směrem k formulacím, vhodných spíše do hovorového vyjádření. (např. řečnické otázky bez možnosti odpovědi) „Bude to další nařízení? Vyloučí nás ze školy? Uvidím se ještě zítra se svým kamarádem? Ani nechci přemýšlet nad tím, kolik otázek při každodenním usínáním si musel žák, ale i učitel klást.“ (s. 58) Zde jde navíc dle mého o zpětnou, „naší“ projekci do dějin. Obávám se, že otázky, které si klade usínající student na střední škole dodnes se týkají mnohem více jeho vlastního nitra a nesamozřejmosti vyrovnat se se světem, politiky v nich moc není. Či na jiném místě: „Snad i v těchto těžkých dobách mohly vnést studentům špetku radosti alespoň prázdniny.“ (s. 26) Pokud jsou prázdniny spojeny s povinnou prací na poli (vím to z vlastní zkušenosti) nepřináší automaticky vůbec žádnou „špetku radosti“.

Někdy nalezneme trochu nelogická tvrzení. Např. „výuka se zaměřovala na psaní tištěného (?) písma“ (s. 12); „časopis, tenkrát ještě psaný, se vyjadřoval“ (s. 16) – neznám jiný než psaný časopis. Lépe argumentovat by bylo zapotřebí při vyhlášení soutěže spořitelny, nemuselo vůbec jít „o zmírnění negativních dopadů na výuku“. (s. 65).

Určitě bych již upustil od dobového výrazu Mnichovský diktát (navíc s M). Ujasnil bych používání předložky „kvůli“ a „díky“.

Tam, kde práce vychází z výzkumu archivu školy, či se opírá o dobové zdroje, přináší zajímavý materiál, který autorka vhodně vkládá do textu. Tak je tomu například u nařízení zavést pozdrav zdviženou pravicí. Dle doporučení ředitele školy se dal alespoň dočasně obcházet tím, že „nesou-li žáci v obou rukou učení, nebo nemohou-li, je rychle přemístit z pravé ruky do levé, nezdraví vzpřímenou pravicí, nýbrž upřeným pohledem do očí pozdravovaného“. (s. 28) Či na jiném místě, v době počátků první republiky mělo otevření nové budovy školy poskytnout žákům: „volnou výšinu s rozhledem do utěšeného, českého kraje a do – krásné budoucnosti“. (s. 15)

Zdařilé a přínosné jsou pasáže ke každodennosti – nočním hlídkám ve škole a z toho plynoucích kázeňských problémů, případně absurdní dodržování sběrových povinností a jejich šikovné obcházení či do absurdity dohnané dodržování.

Přes výše popsané výhrady práce splňuje nároky na diplomovou práci kladené a k obhajobě ji samozřejmě doporučuji.

Datum v Paříži, 9. 9. 2020

Podpis
oponenta práce
doc. Jiří Hnilica, PhD.